**Ольга ДОВБЕНКО,**
директорка Тернопільського закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) № 3
Тернопільської міської ради Тернопільської області
e-mail: tdnzn3@gmail.com

## АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВИМІРАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Сучасна дошкільна освіта України перебуває на етапі глибокого оновлення. Прийняття нового Закону України «Про дошкільну освіту» та затвердження нового Державного стандарту дошкільної освіти визначили нову нормативну рамку функціонування закладів дошкільної освіти. Водночас реальна модернізація відбувається не лише через зміну нормативних документів. Вона проявляється щодня – у тому, як організовано простір для дитини, як педагог взаємодіє з вихованцями, як заклад реагує на виклики війни, як підтримує родину, як керівник формує команду та забезпечує якість освітнього процесу. Особливої ваги ці питання набувають в умовах повномасштабної війни. Повітряні тривоги, необхідність організації освітнього процесу в укритті, психологічне напруження дітей і дорослих, потреба в інклюзивному просторі та доступності – усе це перетворило безпеку на невід'ємну складову якості дошкільної освіти. Практика роботи Тернопільського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 3 показує, що відповіддю на сучасні виклики має бути не окрема акція чи проєкт, а цілісна система управлінських і педагогічних рішень. Саме тому актуальною є проблема пошуку балансу між вимогами модернізації освітньої галузі та щоденними потребами конкретної дитини, родини й педагогічного колективу.

**1. Безпека – базова умова сучасного дошкілля.**

Безпечний заклад – це передусім місце, де дитині добре й спокійно, де її розуміють, підтримують і приймають такою, якою вона є. Навіть у складних обставинах дитина має відчувати поруч надійного дорослого і мати можливість гратися, пізнавати світ та розвиватися.

У практиці ТЗДОЯС № 3 організація освітнього процесу в умовах воєнного стану передбачає постійне вдосконалення алгоритмів дій під час повітряних тривог, підготовку укриття, відпрацювання маршрутів

переміщення, а також систематичне інформування працівників і батьків. Особлива увага приділяється створенню фізично безпечного середовища. З метою підвищення рівня безпеки та унеможливлення потрапляння сторонніх осіб на територію закладу на вхідних воротах встановлено кодовий електронний замок, що забезпечує контроль доступу та додатковий захист дітей.

Важливим напрямом роботи стало вдосконалення доступності та облаштування укриття з урахуванням потреб дітей різного віку та можливостей. Зокрема, при вході в укриття облаштовано складний пандус, що забезпечує зручніший та безпечніший доступ до нього.

Приміщення найпростішого укриття організовано таким чином, щоб кожна вікова група мала окремо визначений простір. Це допомагає підтримувати порядок, спокій та організованість під час перебування дітей в укритті. Для створення більш комфортних умов проведено інтернет-підключення та придбано телевізор, завдяки чому діти можуть переглядати улюблені мультфільми й дитячі програми. Це допомагає зменшити емоційне напруження та зробити перебування в укритті менш тривожним.

Подбали і про можливість змістовно проводити час під час тривалого перебування в укритті. Стіни оформлено спеціальною плівкою для малювання крейдою, що дає дітям можливість малювати, гратися, проявляти творчість і переключати увагу.

Таким чином, укриття стало не лише місцем захисту дітей під час повітряної тривоги, а й простором, у якому можна продовжувати освітню діяльність, підтримувати емоційний комфорт вихованців та створювати для них максимально спокійні й безпечні умови навіть у складних обставинах.

У групових приміщеннях облаштовуються «куточки усамітнення», де дитина може відновити емоційну рівновагу. Такий простір особливо важливий у час, коли діти щодня стикаються з великою кількістю інформаційних і емоційних подразників. Отже, сучасне розуміння безпеки має включати фізичну, психологічну, соціальну та цифрову складові. Для керівника це означає необхідність системного моніторингу ризиків і готовність швидко змінювати організацію роботи відповідно до ситуації.

**2. Інклюзивність: від нормативної вимоги до культури прийняття.**

Одним із ключових напрямів модернізації є розвиток інклюзивного освітнього середовища. Законодавство та оновлені підходи до організації

інклюзивного навчання посилюють орієнтацію на потреби конкретної дитини. Проте справжня інклюзія починається не з документа про відкриття інклюзивної групи, а зі зміни професійного мислення всіх учасників освітнього процесу. У ТЗДОЯС № 3 функціонують 5 груп з інклюзивною формою. Практичний досвід переконує: результат залежить від командної взаємодії вихователя, асистента, фахівців психолого-педагогічного супроводу, адміністрації та батьків. Важливо не лише пристосувати заняття до потреб дитини, а й створити середовище, у якому вона відчуває себе повноцінним учасником життя групи. На території закладу встановлено мотузкову дорогу, яка створює додаткові можливості для фізичного розвитку дітей, удосконалення координації рухів, спритності, рівноваги та впевненості у власних силах. Важливо, що цей елемент середовища може використовуватися з урахуванням індивідуальних можливостей кожної дитини, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами. Спільна рухова діяльність сприяє розвитку дітей, їхній взаємодії та відчуттю власної успішності, що є важливою складовою інклюзивного освітнього середовища.

Окремим кроком стало створення умов для роботи фахівців, зокрема облаштування кабінету вчителя-логопеда та ресурсної кімнати. Поряд із цим удосконалюється предметно-просторове середовище: з’являються осередки для дослідницької діяльності, природничого пізнання, рухової активності, творчості та відпочинку. Інклюзивність у такому розумінні – це не лише підтримка дітей з особливими освітніми потребами. Це принцип організації всього закладу, за якого враховуються індивідуальні темперамент, інтереси, емоційний стан і можливості кожної дитини.

**3. Педагог – головний ресурс модернізації.**

Жодна освітня реформа не буде ефективною без педагога, який готовий приймати зміни та вміє перетворювати їх на практику. Тому одним із найбільш складних завдань сучасного керівника є розвиток професійного потенціалу колективу. У ТЗДОЯС № 3 професійне зростання педагогів розглядається як безперервний процес. Важливими є не лише курси підвищення кваліфікації, а й взаємодія в колективі, обговорення практичних ситуацій, педагогічні ради, методичні заходи, тренінг, відкритий обмін досвідом, підтримка нових ініціатив, спільні дозвілля: подорожі визначними місцями України та закордон. Особливого значення набуває впровадження

діяльнісних та інтегрованих підходів. Дослідницькі осередки, STREAM-елементи, експериментування, робота з природними матеріалами, творчі майстерні спрямовані на те, щоб дитина не просто отримувала готову інформацію, а спостерігала, ставила запитання, пробувала, помилялася і знаходила власні рішення. Водночас сучасний педагог потребує не тільки професійного розвитку, а й підтримки. В умовах війни емоційне навантаження працівників є значним. Тому завдання керівника полягає у створенні атмосфери довіри, справедливого розподілу відповідальності, підтримки ініціативи та визнання внеску кожного працівника. Сильний педагогічний колектив формується там, де люди відчувають, що їхня робота має сенс і є важливою для спільної справи.

**4. Партнерство з родиною та громадою – умова стійкості закладу.**

Модернізація дошкільної освіти неможлива без переосмислення взаємодії з батьками. Батьки є активними учасниками освітнього процесу, також беруть участь у створенні освітнього середовища та формуванні спільних цінностей.

Практика ТЗДОЯС № 3 засвідчує ефективність відкритого діалогу, спільних, благодійних, творчих та освітніх ініціатив. Батьки долучаються до облаштування середовища, підтримують дітей і педагогів, беруть участь у житті закладу, формуючи разом атмосферу нашої «Країни дитинства».

Важливим напрямом є участь родин у всеукраїнських та міжнародних проєктах. Зокрема, беручи участь у Всеукраїнському проєкті «Play Fest» за сприянням МОНУ «Архітектурні дива світу» команда ТЗДОЯС № 3 стала переможцем Всеукраїнського проєкту «Play Fest». Діти, педагоги та батьки також долучилися до міжнародного проєкту «Дитячі долоньки – за мир»: створювали картину з дитячих долоньок та найдовше полотно, за участь у якому заклад отримав відзнаку «Світовий рекорд».

Партнерство підтримується і через спільні культурно-освітні ініціативи – онлайн-фестиваль «Співуча родина» та марафон родинного книгочитання «Сімейний казковий вечір», які об’єднують родини навколо творчості, книги та живого спілкування.

В умовах війни особливого значення набувають благодійність, допомога захисникам України, підтримка родин військовослужбовців та виховання у дітей цінностей вдячності, взаємодопомоги й поваги.

Показовим прикладом стала ініціатива «Дружина Героя» – простір підтримки дружин військовослужбовців, що об'єднав творчі зустрічі, психологічну підтримку та спільне дозвілля.

Таким чином, сучасний заклад дошкільної освіти має бути відкритим простором взаємодії дітей, родин, педагогів і громади. Адже турбота про дитину починається з турботи про її родину.

**5. Управлінські виклики модернізації.**

Сучасний керівник закладу дошкільної освіти працює одночасно у кількох вимірах: забезпечує виконання законодавства, організовує освітній процес, управляє персоналом і ресурсами, відповідає за безпеку, комунікує з батьками, засновником та громадою. Саме тому управління дошкільним закладом потребує переходу від адміністративного контролю до стратегічного лідерства.

Практика роботи ТЗДОЯС № 3 показує доцільність системного планування: стратегічні орієнтири розвитку закладу конкретизуються в річному плані, освітній програмі, планах роботи педагогів і внутрішніх управлінських рішеннях. Важливим є постійний аналіз результатів та готовність коригувати заплановане.

Окремим викликом є кадрове забезпечення. Дошкільна освіта потребує не лише достатньої кількості працівників, а й людей, готових працювати в команді, навчатися, брати відповідальність і приймати нові підходи. Тому рекрутинг, адаптація нових працівників, підтримка молодих педагогів та збереження мотивації колективу мають стати частиною управлінської стратегії.

Ще один аспект – ресурсне забезпечення. Навіть за обмеженого фінансування можна розвивати заклад через партнерство, участь у проєктах, благодійну підтримку, ініціативність колективу та батьківської спільноти. Досвід закладу демонструє, що результат з'являється там, де управлінська ідея поєднується з командною роботою.

Отже, модернізація дошкільної освіти України є багатовимірним процесом, у центрі якого має залишатися дитина. Сучасний заклад дошкільної освіти має одночасно бути безпечним, інклюзивним, розвивальним, психологічно комфортним і відкритим до партнерства.

Практичний досвід ТЗДОЯС № 3 дає змогу визначити кілька взаємопов'язаних пріоритетів: безпека в умовах війни; створення

інклюзивного середовища; професійний розвиток педагогів; підтримка психологічного благополуччя дітей і дорослих; оновлення предметно-просторового середовища; партнерство з родинами та громадою; стратегічне й людиноцентричне управління.

Важливо усвідомлювати, що модернізація не є одноразовою зміною. Це постійний процес осмислення досвіду, пошуку нових рішень і готовності змінюватися відповідно до потреб дитини та суспільства. Саме заклад, який здатний навчатися сам, створює умови для того, щоб навчалася й розвивалася дитина.

Перспективою подальшої роботи вбачаємо розвиток внутрішньої системи забезпечення якості освіти, розширення практик інклюзивного та психологічно безпечного середовища, підтримку професійної спроможності педагогічної команди, цифровізацію окремих управлінських процесів і посилення партнерства з родинами та громадою. У цих умовах керівник закладу має виступати не лише організатором, а передусім лідером змін, який об’єднує людей навколо спільної мети – щасливого, безпечного та гармонійного розвитку кожної дитини.

**Список використаних джерел:**

1. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 р. № 3788-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3788-20 (дата звернення: 08.10.2026).

2. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 р. № 1557. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF (дата звернення: 08.10.2026).

3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 р. № 530 (ред. від 01.10.2026 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF (дата звернення: 08.10.2026).

4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), нова редакція : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text (дата звернення: 08.10.2026).